

Иван Вазов

Княжеският трамвай
(Наблюдения)

Двата вагона на електрическия трамвай, закритият и откритият, гърмейки екливо по релсите, напущаха Княжево, претъпкани с народ, както бива всеки празничен ден.

Пред мене пак се откри широка гледка от Софийското поле с веригата на Стара планина в дъното; бялата грамада на столицата, увенчана с високите кубета на черквите, на големите къщи и държавните сгради, сияеше, заляна от лучите на слънцето, климнало вече над Вискер планина.

Контрольорът, който преглежда билетите, мой познайник, момък с дълго чернооко лице, с фуражка, пак ме приближи във вагона, дето стоя – възглавничния, – и след като ми повръща билета, ми каза ниско сред гръмота на колелата:

– Ще паднат ли скоро тия?

Тоя честен човек винаги, колчим пътувам по княжевската линия, пошепва ми стереотипично тия думи, очаквайки отговора ми с тайна тревога в очите, и получава винаги за отговор едно няма дигане на рамената ми, което иска да каже:

– Не се знай знай ли се...

– Дано паднат, а то тая трудна служба по трамвая... Па сега нищо, ами зимно време?

Аз съм покъртен от страстния ламтеж на контрольора да служи на отечеството, за което вярва, че трябва само едно променение на кабинета, и се чудя с каква дума да го окуража да чака храбро деня, когато съдбата ще му се усмихне; но той се бързо отмахва от мене и отива в безвъзглавничния вагон, дето произхожда някаква препирня и скарване.

От горнебанския път са нахълтали нови пътници там и изпълнили празното място между седалищата. Единът, военен доктор, се мъчи да седне между двама души и като не сполучва да си пробие място между коленете им, сяда въз коленете на одного, студент, пристигнал от Европа, с очила. Студентът вика, протестува възмутен. Като съглежда контрольора, той му казва сърдито:

– Контрольор, аз платих тука да седа, а не да седат на мене. Дигни тоя безобразен господин.

Военият доктор скоква като оживен, цял зачървенял:

– Ти си безобразник! Язык ти на очилата!

– Язык ти на калъчката!

– Господин докторе, това седалище е само за четири души, вие не можете да седнете на него... – казва контрольорът.

– Та той не е седнал на него! – забележва усмихнат един пътник с

големи мустаци и с голям корем.

Но вратата се тегли и аз вече не чувам интересния разговор.

Вниманието ми привлича разговора на влашки, който става в моя вагон. Срещу мене са две млади хубавички госпожи българки, а до тях един господин и една кресливо накичена с евтина премяна млада жена с вулгарно лице и коси развени под огромната сламена капела; до нея прав стои друг един млад господин във вехти дрехи, с лице зачървяло и с глас полупиян. Тия последните троица влязоха на изпразнените места при Павлово и между тях ставаше влашкия разговор, твърде жив.

Правият казваше на госпожата с огромната капелина:

– Разбери, драгичка (dragolitza), че аз ти говоря от сърце и не желая да се сърдиш от шегите ми... Аз само се шегувах. Но ти знаеш моята любов към тебе колко е голяма. Нали знаеш?

– Знам – отговори ниско на влашки тя, като погледна изпод вежди към другите пътници.

– Аз знам, че знаеш, затова не искам да ми се сърдиш... Обичаш ме, нали? – казваше правият, като се клатушкаше и държеше с лява ръка за ремика, превесен от потона.

– Обичам те, но не прави така, срамота е – отговори тя, като погледна пак изпод вежди.

Другарят им забележи по влашки:

– Мълчете, тука има хора, ще чуят...

– Те не знаят влашки – отговори правият.

Аз неволно се усмихнах при тия думи; погледнах двете българки госпожи – и те се усмихнаха при тия думи и се спогледаха лукаво; погледнах двамата цивилни и офицера на моето седалище – и те се ухилиха и спогледаха лукаво.

Значи всичкият свят във вагона знаеше езика на Михай Витязя!

Румъните забележиха усмивките и разбраха значението им. Зачървиха се. Седналият румънин потикна леко към вратата въздихающийя Ромео, като му каза:

– Иди навън да изпушиш едно цигаро.

– Не пуша – опираше се правият, като впиваше очите си в засрамената румънка.

– Иди да те земе малко вятъра или ще те земат дяволите!

И той стана и изкара сантименталния си, веселичък от павловско пиво приятел на предната платформа.

Като спаси по тоя енергически начин от по-нататъшното излагане

румънската чест, благоразумният господин седна на мястото си и ни погледна с мек, знаменателен поглед, като че искаше да ни каже:

– Не обръщайте внимание; в празничен ден павловското пиво много упоява...

Дамата вече гледаше се из прозореца, почървения и смутена. По косата ѝ бяха остали шушки и листца от акациите, под които си бяха правили пикникът.

Осталата дружина се разговаря нещо и разговорът дохожда на разбойниците, що ежедневно обикалят и обират около София.

– Та ние сме в Турция! – казва ядосано един.

– Или в Гърция – преди шейсет години, в Хаджи Ставросовата Гърция – казва друг.

– Има си хас да нападнат трамвая, както притъмнява – дума трети.

– На ориентът на нищо се не чуди и всичко очаквай – казват големите мустаци с големия корем.

– Некадърна власт – въздиша офицеринът.

Тия думи дават тон на нов разговор по днешното политическо положение. Няколко време той остана върху тая нервозна почва. Не, от лошо по-лошо! Няма сигурност, няма пари. Няма управление!... Сенат е нужен – монархическо управление трябва, нали? Да си съберем ума в главите!

Един се обръща към оногова, който изрази последното желание, и му казва усмихнато:

– Вие сте от реформаторската партия?

От задната платформа е влязъл един дрипав горнобански шоп, видял тук по-свободно място и внесъл една идилична атмосфера от миризма на лук и потно тяло, неизмито осем години. Той се фана за ремика. Веднага ресевьорът дойде при него строг.

– Тук се не стои!

Шопът го гледа ухилено-умолително.

– Там ме натискат бе, братко!

– Тука не може!

– Да си доплатим, джанъм? Колко – пет пари? Десет пари още? И сяда на свободното място до дамата с огромната капела. – Булката няма да се гневи, нали? – и той я погледва учтиво.

Внезапно румънката се наведе, погледна под седалището под краката си, после занаднична под нашето седалище безпокойно.

– Ауу! – изписка тя и скокна уплашена.
– Що има? Що има? – питат присъстващите.
– Клеопатра! Клеопатра! – вика тя.
Влизат другарите ѝ бързо.
– Клеопатра забравихме в градината!... – И тя прави знакове отчаяни, за да се върне, за да спре трамвая.
Обясняват ѝ, че трамвая не може да спре, даже да би поискала самата египетска царица.
Във вагона е натиск, тревога.

Но трамвая спря сред пътя, на място, дето не съществува разминувка.

Господинът с големите мустаци и с големия корем негодува и вика към ватмана пламнал.

– Молим, само за едно куче спирате! Тръгвайте.

Трамваят не тръгва, румънката се сили да изскочи, напразно задържана от другарите си при входа.

Отвън се чува глъчка във вечерната дрезгавина.

– Що спират?

– Какво има?

– Има нещо важно! – отговори някой.

Мъчат се да видят из прозорците.

– Дерайлиране стана? – вика господинът с големите мустаци.

– Няма дерайлиране – вика друг.

– Де чиновникът? Викайте го да ни обясни!

– Господа, трамвая са спрели разбойници! – каза офицеринът, като стана и улови сабята си машинално.

Тая дума „разбойници“ вдърви всички. Румънката забрави Клеопатра.

Одевешният разговор за върлуването на разбойници в най-близките околности на столицата беше настроил вече въображенията и никой не се усъмни, че трамваят е спрял от злосторници.

Дамите фанаха нервно и несъзнателно висящите на корсетите им златни верижки от часовниците.

– Полиция! – викаше един.

Разбойниците не влязоха.

Кондукторът влезе и обади, че биле сложени, вероятно от деца, камъне по релсите, та трамвая спрели, доде ги дигнат.

Отдъхнаха си всички.

Румънката пак се развика за Клеопатра и я затърси изново под седалището.

Шопът ѝ казва:

– Стой, мари невясто, ще паднеш някому на коленете, не огрешавай хората.

Но Клеопатра се подаде от безвъзглавничния вагон. Румънката я грабна истерично и я стисна на гърдите си.

– Блестемата!

И тя стисна още по-нежно Клеопатра.

Накрай София румънската дружина, с Клеопатра заедно, слезе. Слезе и шопът да иде на близкия хан.

Трамваят пак полетя и загърмя из Алабинска улица, осветлена вече от електрическите лампи.

Не помня кой беше казал, че човекът е един свят. С по-малко изглед на парадоксалност би могло да се каже това за един вагон на княжевския трамвай.

При първия празничен ден, който иде, аз пак ще пътувам за Княжево...

КРАЙ

Източник: Словото
Набиране: Надежда Владимирова

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/5024>]